

est, *elevatis et extensis ut prius manibus prosequitur Præfationem propriam, vel communem, ut tempus requirit. Cum dicit, Sanctus, junctis ante pectus manibus, et inclinatus voce mediocri prosequitur: ministro interim parvam campanulam pulsante. Cum dicit, Benedictus qui venit in nomine Domini, etc. erigit se, et signum Crucis sibi producit a fronte ad pectus.*

237. *Præfatio.* Sacerdos in fine ultimæ secretæ, immediate ante *Per omnia sæcula* cessans dicere, manu dextra super altare extra corporale deposita, sinistra quærit præfationem dicendam; qua inventa, sinistra etiam super altare extra corporale posita, stans in medio altaris, sed facie ad librum conversa, alta voce dicit *Per omnia sæcula sæculorum, R. Amen;* deinde manibus similiter super altare retentis, *Dominus vobiscum, R. Et cum spiritu tuo;* tum dicens *Sursum corda,* manus super altare positas elevat usque ad pectus seu usque ad humeros, *R. Habemus ad Dominum;* deinde dicens *Gratias agamus Domino,* manus extensas, non magis expandendo nec elevando, sed linea recta jungit ante pectus; dicensque *Deo nostro,* oculos ad crucem elevat, et statim demittit, caputque cruci inclinat; ita ut hæc tria, oculorum elevatio, eorum demissio et capitis inclinatio fiant sub verbis *Deo nostro.* Responso *Dignum et justum est,* facie conversa ad missale, elevatis et extensis manibus ante pectus, alta voce prosequitur præfationem usque ad finem. Dum dicit *Per Christum Dominum,* caput non inclinat: in sola præfatione B. M. V. caput inclinat ad nomen Mariæ et ad *Jesum Christum.* Ne pervertatur sensus, notanda sunt commata ad verba: *Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus,* quæ sunt tria distincta membra, et abusive per duo membra leguntur: *Domine sancte Pater, omnipotens æterne Deus.*

238. *Sanctus.* Sacerdos finita totaliter præfatione, sinistra, si opus sit, folia vertit, dextra super altare posita;

tum junctis ante pectus manibus, corpore mediocriter inclinato, manusque ante pectus junctas retinens, sed super altare non deponens, nec cum eis altare attingens, dicit *Sanctus* etc. voce media, seu aliquantulum depressa, ita ut post præfationem vocem paululum immutet et deprimat. Ad *Benedictus* se totaliter erigit, et sinistra infra pectus posita, se signat, voces ita distribuens, ut ad *Benedictus* signum crucis incipiat, et dicendo *Hosanna in excelsis* absolvat.

Sacerdote dicente *Sanctus,* minister pulsat parvam campanulam vel continuatim, vel ter cum aliqua distinctione. Vid. n. 189.

Titulus VIII.

DE CANONE MISSÆ USQUE AD CONSECRATIONEM.

Rub. 1. *Finita Præfatione, ut supra, Sacerdos stans ante medium Altaris versus ad illud, aliquantulum elevat manus, oculisque elevatis ad Deum, et sine mora devote demissis, ac manibus junctis et super Altare positis, profunde inclinatus incipit Canonem, secreto dicens: Te igitur, etc. ut in ordine Missæ. Cum dicit, Uti accepta habeas et benedicas etc. prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se, et stat junctis manibus ante pectus. Cum dicit, Hæc † dona, hæc † munera, hæc sancta † Sacrificia, dextra manu signat ter communiter super Hostiam et Calicem. Deinde extensis manibus ante pectus prosequitur, In primis quæ tibi offerimus etc.*

2. *Ubi dicit, Una cum famulo tuo Papa nostro N. exprimit nomen Papæ; Sede autem vacante verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur, et Antistite nostro N. specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarii in propria Diocesi, et non alterius superioris,*

etiãmsi Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi jurisdictione. Si vero Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur, quæ etiam omittuntur ab iis, qui Romæ celebrant. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha, omissis prædictis verbis, eorum loco dicit, Et me indigno servo tuo. Summus autem Pontifex cum celebrat, omissis verbis. Una cum famulo tuo Papa nostro N. et Antistite nostro N. dicit una cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti. Et continentur omnes ut sequitur, Et omnibus orthodoxis etc.

239. Celebrans, dicto *Sanctus*, deposita manu dextra super altare extra corporale, sinistra quærit canonem; tum manus ante pectus jungit, ut patet non tantum ex rubrica ante canonem missæ: *extendens et jungens manus*, extensio enim junctionem antea factam includit; sed præcipue ex rubricis generalibus in ritu celebrandi missam tit. IV, n. 3 et tit. V, n. 1, juxta quas manus sunt extendendæ et elevandæ, sed non ultra distantiam humerorum; ut autem ita tantum extendantur, necessario oportet, ut prævie jungantur, cum manus saltem dextra supra altare jam posita sit extra distantiam humerorum.

Invento igitur canone, manus jungit, mox eas extendit, et elevat usque ad humeros (1), oculosque simul ad crucem elevat; oculos autem et manus statim demittens, manus ante pectus jungit; tum corpore profunde inclinato, manus junctas super altare deponit (2).

An verba *Te igitur* incipienda sint cum manuum et oculorum elevatione, vel tantum postquam sacerdos profunde inclinatus manus super altare deposuerit, controvertitur ex

(1) N. 140.

(2) N. 137.

eo, quod inter rubricam generalem hujus tituli, et particularem in ordine missæ ante canonem haberi videatur aliqua discrepantia, quæ tamen tantum apparens est; quia utraque rubrica concorditer explicari potest, et sic utraque servanda est (1). Cum manuum et oculorum elevatione incipiendum esse *Te igitur*, tenent Gavantus, Cavalieri aliique ab his citati (2); contra post inclinationem tantum Quarti, Merati (3) aliique ibidem citati. Utraque sententia est vere probabilis, uti consideranti rationes ab his auctoribus adductas patebit; in utraque rubricæ generales et particulares concorditer explicari possunt; adeoque utramque etiam sequi licet. Sic in sententia Gavanti explicantur rubricæ particulares ante canonem: *extendens manus dicit, jungens dicit, elevans oculos dicit, inclinatus dicit* etc. et generales hujus tituli: *elevat manus, et incipit canonem dicens, oculis elevatis incipit* etc. quia participia sive præteriti sive præsentis temporis omnia reguntur a verbo principali, ad quod referuntur: contra in sententia Quarti explicantur per participium *inclinatus*, in utroque textu positum ultimo loco, quod cum sit præteriti temporis, supponit sacerdotem omnes alias actiones fecisse, et modo inclinatum esse, antequam dicat *Te igitur*.

Dum sacerdos dicit *Uti accepta habeas et benedicas*, absque erectione corporis, manus separatas super altare extra corporale deponit, et osculatur altare in medio; quo facto se erigit, et manus jungit ante pectus: ita ut sub iisdem prædictis verbis fiant manuum separatio et depositio, osculum altaris, erectio corporis, et junctio manuum. Tum sinistra supra altare extra corporale posita, dextra ter signat super hostiam et calicem simul, sub prima cruce dicens *Hæc dona*, sub secunda *Hæc munera*, sub tertia *Hæc*

(1) S. R. C. 21 Mart. 1744, n. 4004-4153, 5, et 7 Sept. 1816, n. 4376-4526, 33.

(2) Gavantus p. 2, tit. 8, rub. 1; Cavalieri t. 5, c. 16, n. 37 et seq.

(3) Quarti p. 2, tit. 8, sect. 1, dub. 1; Merati p. 2, tit. 8, n. 1.

sancta sacrificia (1). Deinde extensis ante pectus manibus, absque prævia earum junctioe, prosequitur orationem usque ad finem. Ubi dicit *Papa nostro*, ad litteram N. exprimit nomen Summi Pontificis viventis, sub eo nomine caput versus librum aliquantulum inclinans (2). Sede autem Pontificia vacante, et hoc constante, verba *Famulo tuo Papa nostro* omittit, et dicit *Una cum Antistite* etc. Similiter ubi dicit *Et Antistite nostro*, ad litteram N. exprimit nomen Episcopi diœcesis, in qua celebrat.

240. Quis potest et debet exprimi ad litteram N. post verba *Antistite nostro*?

R. Potest et debet exprimi solus Episcopus qui, qua talis, est ordinarius illius loci, in quo celebratur, a die captæ possessionis, vel per Episcopum ipsum vel per suum procuratorem (3). Non requiritur, ut sit Episcopus consecratus, neque ut sit in sacris ordinibus constitutus; sed sufficit, ut sit Episcopus nominatus seu electus et confirmatus, modo qua talis possessionem ceperit, seu litteras nominationis a Summo Pontifice acceperit, easque capitulo exhibuerit (4). Unde :

1. Si Episcopus administrationem et possessionem nondum ceperit, nec ordinarius dici, nec in canone exprimi potest.

2. Si quidem sit Episcopus consecratus, et diœcesim administrat, sed non tanquam Episcopus proprius, sed tanquam vicarius capitularis aut administrator apostolicus; ordinarius quidem, sed non Episcopus diœcesis dici debet, adeoque nec in canone exprimi potest (5).

3. Si Episcopus ordinarius illius loci, in quo missa celebratur, sit vita functus; quam primum certa hujus obitus notitia habetur, verba *Et Antistite nostro*, omittuntur;

(1) Vid. n. 131 et 133.

(2) S. R. C. 23 Maji 1846, n. 4904-5050, 6.

(3) S. R. C. 4 Jul. 1879 in Actis S. Sedis, vol. XII, fol. 96.

(4) S. R. C. 19 Jan. 1753, n. 3986-4135.

(5) S. R. C. 22 Aug. 1722, n. 3802-3952, 5; 9 Maji 1857, n. 5239, 4.

illiusque loco nemo alius, nec vicarius capitularis, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha nominari potest (1).

4. Sacerdos celebrans in alia diœcesi, nomen Episcopi illius diœcesis, in qua celebrat, exprimere debet.

5. Regulares et quicumque exempti, sive in suis, sive in aliis ecclesiis celebrantes, nominare non possunt suos superiores, abbatem aut prælatum, sed exprimere debent Episcopum loci, in quo celebrant (2).

6. Si locus non habeat Episcopum, sed vel abbatem, vel alium v. g. vicarium apostolicum, qui ibidem jurisdictionem quasi episcopalem habet; non potest celebrans dictum ordinarium in canone nominare, sed vel Episcopum viciniorem, ad quem pro ordinatione itur, ut vult Gavantus (3), vel, ut est probabilius et verius, nullum nominare potest, et hæc verba *Et Antistite nostro*, omittere debet, uti sede vacante (4).

7. Si nomen Episcopi alterius diœcesis, in qua celebratur, ignoretur; dicitur tantum *Antistite nostro*, mente intelligendo Episcopum illius loci (5). Ut hoc præveniatur, in sacristia nomen Episcopi ordinarii (pariter patroni ecclesiæ) loco patente scriptum haberi debet.

MEMENTO VIVORUM.

Rub. 3. *Cum dicit, Memento Domine, elevans et jungens manus usque ad faciem vel pectus, sic junctis manibus stat paulisper in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum Christi fidelium ad*

(1) S. R. C. 15 Sept. 1668, n. 2300-2451, 12.

(2) S. R. C. 12 Nov. 1605, n. 137-283; 13 Feb. 1666, n. 2699-2363, 11; 8 Ap. 1690, n. 3059-3208, 1.

(3) Gavantus p. 2, tit. 8, rub. 2, o.

(4) Merati p. 2, tit. 8, n. 5; Quarti p. 2, tit. 8, sect. 1, dub. 2; Cavalieri t. 5, c. 16, n. 19; Bissus lit. N., n. 36; Bauldry p. 3, tit. 8; s. Alph. de Ligorio de cæremoniis missæ c. IX, n. 2.

(5) Merati loco cit. et Cavalieri ibid. n. 21.

suam voluntatem, quorum nomina, si vult, secreto commemoret : non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriam habeat. Potest etiam Celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos tam vivos, quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, et hoc loco generaliter unico contextu ipsorum vivorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.

241. Celebrans dicens *Memento Domine famularum famularumque tuarum*, manus extensas elevat et jungit, seu elevando jungit, et jungendo elevat usque ad faciem vel pectus, id est usque ad superiorem partem pectoris, vel ad mentum celebrantis (non autem usque ad oculos), sic tamen, ut intercedat aliquod spatium inter faciem et manus celebrantis. Hæc elevatio et junctio manuum lente fieri debent, ita ut sacerdos incipiat dicere *Memento*, dum manus elevare incipit; et absolvat *tuarum*, dum manus jungit, ut patet ex rubricis particularibus in canone missæ. Elevando manus oculi ad crucem elevandi non sunt. Manibus sic junctis ante pectus seu mentum, et capite tum etiam aliquantulum inclinato, oculis vel demissis vel etiam clausis ad majorem animi recollectionem, stat in quiete, non per longum tempus, cum rubricæ tantum paulisper requirant, sed tamen cum aliqua mora v. g. per spatium unius *Pater noster* (1), interea faciens commemorationem Christi fidelium ad suam voluntatem. Commemoratione ista facta, erecto capite et extensis manibus prosequitur *Et omnium circumstantium* usque ad finem.

242. Quorum vivorum commemorationem in oratione *Memento* sacerdos facere potest et debet?

R. 1° Commemorationem facere potest : 1° omnium Christi

(1) Merati p. 2, tit. 8, v. 7.

fidelium seu catholicorum, sive generaliter sive particulariter, sive sint justii sive peccatores. 2° Infidelium secundum communem sententiam : licet rubricæ dicant *Christi fidelium*; hæc tamen verba non videntur esse exclusiva quoad infideles, sed præceptiva quoad fideles : si enim pro infidelibus missæ sacrificium offerre liceat, eo magis eorum commemorationem facere (1). 3° Hæreticorum, schismaticorum et excommunicatorum etiam non toleratorum, quia *Memento* secundum communem sententiam est privata sacerdotis oratio, et licet hi priventur communibus seu publicis Ecclesiæ suffragiis, non tamen privatis (2).

R. 2° Quorum autem vivorum commemorationem celebrans facere debeat, rubricæ per verba *ad suam voluntatem* plenæ ejus libertati relinquunt. Adeoque quamvis vi rubricarum quorundam commemorationem facere teneatur, alias partem missæ per rubricas præscriptam omisurus; ita ut non sufficiat, speciali omnium commemorandorum intentione ante missam facta, hoc tempore *Pater noster* vel quid aliud orare, cum id non sit vivorum commemorationem agere, uti rubricæ præscribunt : ad commemorationem tamen alicujus in particulari per se seu ratione celebrationis non obligatur : per accidens autem obligatus esse potest scilicet ex debito justitiæ sive ratione stipendii accepti sive ratione promissionis, et ex debito charitatis seu specialis obligationis, quam ex charitate erga indigentem, amicum aut propinquum sæpe habere potest. Hæc tamen obligatio sive ex justitia sive ex charitate per se gravis dicenda non est : gravis enim solius charitatis obligatio sustineri nequit; promissio etiam gravem obligationem afferre non potest, tum defectu gravis materiæ, tum quia nec petens nec promittens gravem obligationem imponere intendit; et licet quis ratione stipendii accepti celebrare teneatur, dicendum tamen non est, omittentem in *Memento*

(1) Cavalieri t. 5, c. 16, n. 45.

(2) Gavantus p. 2, tit. 8, rub. 3; Merati ibid. n. 8; Quarti, ibidem sect. 1, dub. 3; Cavalieri t. 3, dec. 71, n. 3, et t. 5, c. 16, n. 45.

commemorationem dantis stipendium, gravem defectum committere, aut suæ obligationi non satisfacere; nullibi enim obligatio commemorationis stipendium dantis in *Memento*, quod tantum valet ex opere operantis, tam stricte præscribitur; et celebrans suæ obligationi satisfacit per factam ante missam intentionem, qua totus fructus specialis illi, pro quo celebratur, ex opere operato applicatur.

243. Quomodo hæc commemoratio est facienda?

R. I. Ut juste et sine præjudicio fiat, potest sacerdos primo loco sui memoriam facere; secundo loco illorum, quibus ratione stipendii obligatur, aut si pro defunctis celebret, illorum qui stipem dederunt, seu consanguineorum defunctorum, pro quibus celebrat; et tertio loco propriorum parentum, amicorum et aliorum ad suam voluntatem.

2. Hæc commemoratio fieri potest vel secreta voce ut omnes aliæ canonis orationes, vel mentaliter tantum. Nomina voce sensibili, sed secreta commemorare et exprimere licet; id tamen non est necesse, et mente eorum memoriam habere sufficit.

3. Si Sacerdos pro pluribus orare intendat, unico contextu generalem commemorationem facere potest omnium, pro quibus ante missam orare proposuit, ut supra in rubricis dicitur.

COMMUNICANTES, HANC IGITUR, QUAM OBLATIONEM.

Rub. 4. *Commemoratione vivorum facta, demissis, et extensis, ut prius, manibus, continuat, Et omnium circumstantium etc. Similiter stans prosequitur Communicantes. Cum dicit, Jesu Christi, caput Cruci inclinatur: in conclusione, quando dicit, Per eundem jungit manus. Cum dicit, Hanc igitur oblationem expandit manus simul super oblata, ita ut palmæ sint apertæ versus ac supra Calicem et Hostiam, quas sic tenet usque ad illa verba, Per Christum Dominum nostrum: tunc enim jungit manus, et sic prosequitur; Quam oblationem tu Deus in omnibus,*

quæsumus, et cum dicit, Bene † dictam, adscrip † tam, ra † tam, *communiter signat ter super Hostiam et Calicem simul: deinde cum dicit, Ut nobis Corpus, separatim signat semel super Hostiam tantum; et cum dicit, Et Sanguis, semel super Calicem tantum: deinde elevans et jungens manus ante pectus, prosequitur, Fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi, et inclinans caput Cruci, extergit etc. (vid. n. seq.)*

244. *Communicantes.* Sicut sacerdos post *Memento* extensis manibus recitat *Et omnium circumstantium*, ita etiam extensis manibus prosequitur totam orationem *Communicantes* usque ad finem: dicens *Jesu Christi* caput versus crucem profunde inclinatur, sed sine n. anuum junctione; dicens *Maricæ* caput versus librum mediocriter inclinatur; et si occurrat nomen sancti, cujus missa celebratur, vel cujus in missa specialis fit commemoratio, caput etiam versus librum sed paululum tantum inclinatur (1). In fine dicens *Per eundem*, jungit manus ante pectus, sed sine capituli inclinatione.

Martyres, qui in hac oratione recensentur, coluntur Linus 23 Sept.; Cletus 26 Ap.; Clemens 23 Nov.; Xystus, de quo dubitatur, an sit primus illius nominis qui colitur 6 Ap. et de quo nihil fit in officio, an vero sit secundus, qui colitur 6 Aug., primus tamen esse videtur, quia sancti ponuntur ordine temporis martyrii et primus tantum ante s. Cornelium martyrium subiit (2); Cornelius et Cyprianus 16 Sept.; Laurentius 10 Aug.; Chrysogonus 24 Nov.; Joannes et Paulus 26 Junii; Cosmas et Damianus non videntur esse martyres in Arabia, qui coluntur 27 Sept. sed alii duo, qui Romæ

(1) Vid. n. 121 et 122.

(2) Cavalieri t. 5, c. 16, n. 34.

passi sunt, quia omnes, qui exprimuntur, Romæ vel in locis patriarchatus romani martyrium subierunt (1).

245. *Hanc igitur.* Sacerdos, dum dicit seu dicere incipit *Hanc igitur*, ducit manus junctas super hostiam et calicem, ubi eas expandit seu aperit incipiendo per parvos digitos : ita ut palmæ utriusque manus sint apertæ versus calicem et hostiam, indices utriusque manus sibi jungantur, et pollex dexter super sinistro in modum crucis maneat supra, non vero infra manus (2). Manus sic extensæ tenentur, ita ut pallam calicis non tangant, sed uno circiter pollice ab ea distent; versus hostiam non deprimantur; et earum extremitates ad medium pallæ super calicem positæ perveniant, adeo ut calicem et hostiam aliquo modo cooperiant. Sacerdos manus sic extensas tenet usque ad verba *Per Christum D. N.*, quæ verba dicens, manus super calicem et hostiam jungit, non disjungendo sed solummodo claudendo; easque junctas, ad se retrahit ante pectus, interim dicens ut supra *Per Christum D. N.*, caput non inclinando.

246. *Quam oblationem.* Sacerdos manibus ante pectus junctis legit hæc verba : *Quam oblationem tu Deus in omnibus quæsumus*; et tunc sinistra super altare extra corporale posita, dextra ter signat super hostiam et calicem simul, ad primam crucem dicens *Benedictam*, ad secundam *Adscriptam*, ad tertiam *Ratam*. Post quam tertiam crucem plures censent, manus ante pectus esse jungendas, et junctis manibus esse dicendum *Rationabilem, acceptabilemque facere digneris*; alii autem dicunt tertiam crucem ad *Ratam* lente et cum aliqua pausa esse formandam, ita ut post tertiam crucem manus non jungantur, et immediate crux super hostiam formari possit. Si itaque sacerdos jungat manus post tertiam crucem, tunc sinistra super altare reposita; si

(1) Bona rer. lit. l. 2, c. 12, n. 3; Bened. XIV de sac. m. s. 1, § 237; sed vid. acta sanctorum tom. 7, mense Septembri, ubi pluribus rationibus probatur, illos esse martyres in Arabia, qui coluntur 27 Sept. Kersten, *Journal hist.* tom. 18, p. 393.

(2) S. R. C. 4 Aug. 1663, n. 2094-2241, 5.

autem non jungat manus, tunc ea super altari remanente, dicens *Corpus* signat semel super hostiam tantum, et dicens *Sanguis* semel super calicem tantum (1). Deinde manus jungit ante pectus, junctisque manibus continuat *Fiat dilectissimi* etc. caput profunde inclinans cruci, dum dicit *Jesu Christi*.

CONSECRATIO HOSTIÆ.

Rub. Elevans et jungens manus ante pectus, prosequitur *Fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi, et inclinans caput Crucis, extergit, si opus fuerit, pollices et indices super corporale, et dicit secreto, ut prius, Qui pridie quam pateretur : et accipiens pollice et indice dextræ manus Hostiam, et eam cum illis, ac indice et pollice sinistræ manus tenens, stans erectus ante medium altaris, dicit, Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, elevansque ad cælum oculos, et statim demittens, dicit, Et elevatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans, dicit, Tibi gratias agens, et tenens Hostiam inter pollicem et indicem sinistræ manus, dextra producit signum Crucis super eam, dicens Bene † dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens : accipite, et manducate ex hoc omnes.*

5. *Si adsit vas cum aliis Hostiis consecrandis, antequam accipiat Hostiam, discooperit manu dextra Calicem, seu vas aliarum Hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positus, stans capite inclinato, distincte, reverenter, et secreto profert verba consecrationis super Hostiam, et simul super omnes, si plures sint consecrandæ, et Hostiam suam pollicibus et indicibus tantum tenens, dicit : Hoc est enim Corpus meum. Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam*

(1) Vid. n. 131 et 133.